

HOẠT ĐỘNG CỦA CÁC TỔ CHỨC CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI TRONG XÓA ĐÓI GIẢM NGHÈO Ở HUYỆN XÍN MÀN, HÀ GIANG

TRẦN LÊ THANH*

Cụm từ “xóa đói giảm nghèo” chính thức được Hội nghị Trung ương lần thứ Ba (tháng 6-1992) sử dụng và trở thành chính sách xã hội đặt trong mối quan hệ với các chính sách xã hội khác và chính sách kinh tế. Hội nghị Trung ương lần thứ Năm (khóa VII, 6-1993) chủ trương: “Đổi mới mạnh mẽ nội dung và phương thức hoạt động của Mặt trận và các đoàn thể một cách thiết thực. Hội Nông dân, Hội Liên hiệp Phụ nữ, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Hội Cựu chiến binh và các hội nghề nghiệp cần dựa vào chức năng của tổ chức mình mà vận động, tổ chức hội viên, đoàn viên thi đua sản xuất, tiết kiệm, đền ơn đáp nghĩa những người có công với nước, đẩy mạnh phong trào xóa đói giảm nghèo...” (Văn kiện Đảng toàn tập, tập 52). Hội nghị còn khuyến khích các tổ chức trên đây hỗ trợ xây dựng các mô hình “Quỹ” như Quỹ Xóa đói giảm nghèo, Quỹ Bảo hiểm tuổi già, Quỹ Tương tế, Quỹ Bảo thọ, Quỹ Từ thiện... Như vậy, Nghị quyết của Đảng đã đề ra yêu cầu về đổi mới nội dung và phương thức hoạt động cũng như nêu rõ chức năng vận động, tổ chức đoàn viên, hội viên đẩy mạnh phong trào xóa đói giảm nghèo của các tổ chức chính trị - xã hội. Vai trò của các tổ chức chính trị - xã hội trong mối quan hệ với các thành tố của hệ thống chính trị được xác định rõ ràng hơn; đó là phối hợp với cấp ủy, chính quyền trong tổ chức thực hiện chương trình xóa đói giảm nghèo: “Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức và đoàn thể cần phát huy tốt vai trò của mình, phối hợp với cấp ủy, chính quyền tổ chức thực hiện chương trình xoá đói, giảm nghèo; trực tiếp hỗ trợ các thành viên của mình thoát khỏi đói nghèo”¹. Các Nghị quyết và Chỉ thị trên đây của Đảng là định hướng, quan trọng đối với các tổ chức chính trị - xã hội nói chung và các tổ chức chính trị - xã hội ở Xín Mần nói riêng trong tham gia xóa đói giảm nghèo ở địa phương.

---

* ThS. Trường Đại học Nông nghiệp Hà Nội.

¹ Đảng Cộng sản Việt Nam: Chỉ thị số 23-CT/TW của Bộ Chính trị về lãnh đạo thực hiện công tác xoá đói, giảm nghèo, ngày 29-11- 1997, website Đảng Cộng sản Việt Nam.

Xín Mần là huyện miền núi phía Tây của tỉnh Hà Giang, cách trung tâm tỉnh lỵ 150 km, với tổng diện tích đất tự nhiên là 58.267.77ha (Niên giám thống kê tỉnh Hà Giang, 2008), địa hình phức tạp, đồi núi cao, độ dốc lớn, bị chia cắt nhiều bởi sông suối, giao thông đi lại khó khăn, nhất là vào mùa mưa lũ. Khí hậu, thời tiết khắc nghiệt, mùa hè nắng nóng, mưa nhiều, thường xảy ra lũ quét, sạt lở đồi núi, mùa đông rét đậm kéo dài, vùng núi cao có tuyết rơi. Là một trong sáu huyện nghèo của Hà Giang, trình độ dân trí thấp, dân cư sống không tập trung. Toàn huyện có 18 xã, 1 thị trấn với tổng dân số là 57.338 người, bao gồm 15 dân tộc, trong đó dân tộc Nùng chiếm 44,88%, dân tộc HMông chiếm 22,73%, dân tộc Tày chiếm 14,56%, còn lại là dân tộc khác chiếm 17,74%. Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội khó khăn đã tác động không nhỏ tới mục tiêu xóa đói giảm nghèo của địa phương. Vì vậy, phát huy vai trò của các tổ chức chính trị - xã hội trong tổ chức người dân tham gia xóa đói giảm nghèo là rất cần thiết.

Trong hệ thống chính trị địa phương, các tổ chức chính trị - xã hội bao gồm *Mặt trận Tổ quốc, Hội Cựu chiến binh, Hội Nông dân, Hội Liên hiệp Phụ nữ, Liên đoàn Lao động, Đoàn Thanh niên* đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng bộ huyện và phối hợp hoạt động với Chính quyền, các ban ngành của huyện. Theo cơ cấu ngành dọc, các tổ chức này chịu sự chỉ đạo của các tổ chức chính trị - xã hội cấp Trung ương và Tỉnh, đồng thời với vai trò của cấp trên chỉ đạo các tổ chức chính trị - xã hội cơ sở. Quán triệt Nghị quyết, Chỉ thị của Đảng, xóa đói giảm nghèo đã trở thành một nhiệm vụ, nội dung bao trùm trong các hoạt động xã hội của các tổ chức chính trị - xã hội ở Xín Mần và có thể cấu trúc thành các loại hình hoạt động cơ bản dưới đây.

Tuyên truyền, vận động là loại hình bề nổi, nhưng rất quan trọng, bởi đó là tiền đề cho các loại hình xóa đói giảm nghèo khác. Công tác này giúp cho hội viên, đoàn viên và nhân dân tiếp nhận thông tin, nhận thức đầy đủ và toàn diện về chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước về xóa đói giảm nghèo; trên cơ sở đó tự nguyện, tự giác tham gia. Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội khó khăn, nên cơ hội thông tin đến được với người dân là không dễ dàng. Vì vậy, vai trò và ý nghĩa của nó càng quan trọng hơn. Chuyển tải thông tin về xóa đói giảm nghèo được các tổ chức chính trị - xã hội thực hiện thông qua các phương tiện thông tin đại chúng như đài phát thanh, truyền hình, báo chí hay tổ chức họp dân, trực tiếp đến thôn bản, hộ dân hoặc là lồng ghép trong các hội

thi, chương trình văn nghệ... Người dân được tiếp nhận các thông tin liên quan đến xóa đói giảm nghèo như Chương trình xóa đói giảm nghèo của Đảng, Nghị quyết 30a/2008NQ-CP của Chính phủ về Chương trình hỗ trợ giảm nghèo nhanh và bền vững đối với huyện nghèo, Quyết định 167/2008/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về hỗ trợ hộ nghèo làm nhà ở, quyên góp, ủng hộ Quỹ Xóa đói giảm nghèo, Quỹ Đền ơn đáp nghĩa, Quỹ Ngày vì người nghèo, đẩy mạnh phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ, hỗ trợ, giúp đỡ nhau vốn, kinh nghiệm sản xuất, cây con giống, nguyên vật liệu... Bên cạnh các thông tin tuyên truyền có nội dung chung, mỗi tổ chức do chức năng khác nhau còn có nội dung thông tin mang tính đặc thù, như *Hội Nông dân* tuyên truyền, vận động hội viên tích cực xây dựng cánh đồng mẫu, chuyển dịch cơ cấu cây trồng vật nuôi, gieo trồng hết diện tích, phòng chống dịch bệnh cho cây trồng, vật nuôi, ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật vào sản xuất; *Đoàn Thanh niên* tuyên truyền, vận động đoàn viên tham gia giúp đỡ thiếu niên, nhi đồng khó khăn, bà mẹ Việt Nam anh hùng...

Hỗ trợ phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ là loại hình có nội dung khá phong phú và thiết thực. Thiếu vốn, kiến thức sản xuất, lao động và trâu bò cày kéo được xác định là những nguyên nhân chính dẫn tới đói nghèo ở Xin Mần. Thông qua hỗ trợ, giúp đỡ về vốn, kinh nghiệm sản xuất, kỹ thuật..., với nhiều phương thức khác nhau, các tổ chức chính trị - xã hội đã tác động trực tiếp đến phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ và ổn định đời sống. *Mặt trận Tổ quốc* huyện phân công cán bộ phối hợp với Ban Mặt trận cơ sở, chỉ đạo và hỗ trợ vốn nuôi lợn nái sinh sản, nhờ đó đã giúp cho một số hộ phát triển đàn lợn nái, nâng cao thu nhập gia đình. Được *Hội Cựu chiến binh* hỗ trợ vốn, kinh nghiệm sản xuất, kinh doanh, nên phong trào sản xuất, kinh doanh giỏi trong các hộ cựu chiến binh ngày càng phát triển (toàn huyện có hơn 300 hộ cựu chiến binh sản xuất, kinh doanh giỏi, trong đó có những hộ khai hoang 0,8 ha ruộng bậc thang, tự ương giống và trồng trên 10 ha thảo quả - *Báo cáo tổng kết của Hội Cựu chiến binh Xin Mần 2009*). *Hội Nông dân* phối hợp với các tổ chức chính trị - xã hội khác và các ban ngành hỗ trợ về vốn, cây, con giống, phân bón, kỹ thuật... cho các hộ nghèo, từ đó đã giúp cho nhiều hộ từng bước thoát nghèo, nhiều hộ sản xuất kinh doanh giỏi (cấp Trung ương là 13 hộ, cấp Tỉnh là 93 hộ, cấp Huyện là 513 hộ và cấp Xã là 2.038 hộ - *Báo cáo tổng kết của Hội Nông dân Xin Mần 2009*). *Đoàn Thanh niên* hỗ trợ xây dựng vườn ươm cây giống các loại, trồng rừng, làm chuồng trại cho gia súc, gia cầm. *Liên đoàn Lao động* hỗ trợ các

giống gia súc như dê, lợn... cho các hộ nghèo. Các tổ chức chính trị - xã hội phối hợp tổ chức các hội thảo, tập huấn, hội thi, mở lớp... để hội viên tiếp cận với khoa học kỹ thuật và công nghệ, nâng cao kiến thức, kỹ năng sản xuất, kinh doanh, dịch vụ. *Hội Nông dân, Hội Liên hiệp Phụ nữ* phối hợp với Phòng Nông nghiệp, Dự án phân cấp giảm nghèo tổ chức tập huấn về công tác khuyến nông, khuyến lâm, chuyển giao tiến bộ khoa học kỹ thuật, phòng trừ sâu bệnh, xây dựng các mô hình trình diễn, tổ chức hội thảo đầu bờ, hội thi tìm hiểu quy trình kỹ thuật trồng, chăm sóc, sao chế biến chè chất lượng cao; đồng thời phối hợp tổ chức dạy nghề ngắn hạn cho lao động nông thôn, như mở lớp sửa chữa xe máy, lớp trồng trọt, lớp chăn nuôi thú y, lớp sửa chữa điện dân dụng...

Để giải quyết nhu cầu vốn phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ, hầu hết các tổ chức đều nhận ủy thác với ngân hàng cho hội viên vay vốn với số tiền ủy thác khá lớn, đồng thời tích cực xây dựng quỹ hội. *Hội Cựu chiến binh* nhận ủy thác với Ngân hàng Chính sách xã hội với tổng số tiền là 21.000.000.000 đồng (bình quân 12.765.957 đồng/hội viên - *Báo cáo tổng kết của Hội Cựu chiến binh Xín Mần 2009*) và nhận thầu với Ủy ban nhân dân trồng rừng Dự án để xây dựng quỹ hội, giúp đỡ hội viên khi cần thiết (có những Chi hội từ nhận trồng rừng Dự án đã xây dựng được quỹ hội là 59.259.600 đồng, đạt bình quân 764.100 đồng/hội viên - *Báo cáo tổng kết của Hội Cựu chiến binh Xín Mần 2009*). *Hội Nông dân* nhận ủy thác của Ngân hàng Chính sách xã hội với tổng số tiền là 48.510.000.000 đồng (*Báo cáo tổng kết của Hội Nông dân Xín Mần 2009*) và nhận thầu ruộng để gây quỹ hội. *Hội Liên hiệp Phụ nữ* nhận ủy thác của Ngân hàng Chính sách xã hội với tổng số tiền là 34.446.940.000 đồng (*Báo cáo tổng kết của Hội Liên hiệp Phụ nữ Xín Mần 2009*), xây dựng các nhóm lồng ghép dân số - sức khỏe sinh sản - tín dụng tiết kiệm và phối hợp với Dự án phân cấp giảm nghèo tổ chức các nhóm tín dụng - tiết kiệm. *Liên đoàn Lao động* ngoài nhận ủy thác ngân hàng cho đoàn viên vay vốn cũng có hình thức tiết kiệm là xây dựng *Quỹ Mái ấm công đoàn* để giúp nhau phát triển kinh tế gia đình, hỗ trợ những gia đình gặp hoạn nạn, khó khăn.

Hỗ trợ xây dựng nhà ở, thăm hỏi, tặng quà là loại hình thể hiện tính nhân đạo cao cả của các tổ chức chính trị - xã hội theo phương thức huy động vốn, vật liệu, ngày công... để xây dựng và sửa chữa nhà ở cho các hộ nghèo. *Mặt trận Tổ quốc* trích từ *Quỹ ngày vì người nghèo* của huyện hỗ trợ xây dựng được sáu ngôi nhà đại đoàn kết và phối hợp với Đoàn

Biên phòng 219 Xin Mần xây dựng bốn ngôi nhà đại đoàn kết *Mái ấm nơi biên giới* (Báo cáo tổng kết của Mặt trận Tổ quốc Xin Mần 2009). Hội Nông dân vận động đóng góp hàng nghìn ngày công lao động, vật liệu để hỗ trợ cho 819 hộ gia đình thuộc diện xóa nhà tạm. Hội Liên hiệp Phụ nữ quyên góp xây dựng *Nhà mái ấm tình thương*.

Thăm hỏi, tặng quà cho hộ nghèo, khó khăn được các tổ chức chính trị - xã hội thực hiện thường xuyên, nhất là trong các dịp lễ tết, kỷ niệm hoặc bị ảnh hưởng thiên tai. Mặt trận Tổ quốc tổ chức thăm hỏi và hỗ trợ 18 hộ nghèo ăn tết ở các xã đặc biệt khó khăn (tổng số tiền là 3.600.000 đồng - Báo cáo tổng kết của Mặt trận Tổ quốc Xin Mần 2009). Hội Cựu chiến binh trích quỹ hội để thăm hỏi hội viên nhân dịp kỷ niệm ngày thương binh liệt sỹ, ngày hội nạn nhân chất độc hoá học, bà mẹ Việt Nam anh hùng. Hội Nông dân hỗ trợ lương thực cho 831 hộ đói giáp hạt, bị thiên tai... (mức hỗ trợ là 15 kg gạo/hộ - Báo cáo tổng kết của Hội Nông dân Xin Mần 2009). Hội Liên hiệp Phụ nữ tổ chức thăm hỏi động viên, tặng quà cho phụ nữ nghèo làm chủ hộ. Liên đoàn Lao động tổ chức thăm hỏi và tặng quà cho các hộ gia đình cán bộ, viên chức, lao động có hoàn cảnh khó khăn trong dịp tết Nguyên đán, trích từ Quỹ Tương tế để hỗ trợ cán bộ, giáo viên có hoàn cảnh khó khăn (hỗ trợ 40 trường hợp với tổng số tiền là 9.700.000 đồng - Báo cáo tổng kết của Liên đoàn Lao động Xin Mần 2009).

Giám sát và phản biện xã hội là loại hình còn khá mới mẻ so với các loại hình khác của các tổ chức chính trị - xã hội trong tham gia xóa đói giảm nghèo. Nghị quyết Đại hội X của Đảng chỉ rõ nhiệm vụ giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên: "Xây dựng quy chế giám sát và phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội và nhân dân đối với việc hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách, quyết định lớn của Đảng và việc tổ chức thực hiện, kể cả đối với công tác tổ chức và cán bộ"². Quán triệt Nghị quyết của Đảng, công tác giám sát của các tổ chức chính trị - xã hội ở Xin Mần từng bước được triển khai và thông thường được phối hợp chặt chẽ với Hội đồng nhân dân và các ngành chức năng theo phương thức tổ chức các cuộc giám sát, lấy phiếu tín nhiệm các chức danh chủ chốt hoặc tiếp nhận đơn thư, phản ánh của người dân. Ủy ban Mặt trận Tổ quốc huyện phối hợp với Thường trực Hội đồng nhân dân huyện, các

² Đảng Cộng sản Việt Nam (2006) Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 135.

ban hội đồng nhân dân và các ngành chức năng tổ chức được 5 cuộc giám sát ở các xã, thị trấn và các cơ quan tư pháp trong huyện (*Báo cáo tổng kết của Mặt trận Tổ quốc Xín Mần 2009*). Nội dung giám sát là về thu chi ngân sách, trong đó tập trung vào nguồn kinh phí hỗ trợ trường học, trạm y tế, điện, giao thông tại các xã, thị trấn, về tiến độ, chất lượng xây dựng nhà công vụ giáo viên, trụ sở xã, xoá nhà tạm theo Quyết định 167/CP của Chính phủ... Kết thúc các cuộc giám sát, Mặt trận Tổ quốc huyện phối hợp với Thường trực Hội đồng nhân dân huyện tổ chức họp để thống nhất đánh giá kết quả giám sát và gửi báo cáo kết quả giám sát đến Ủy ban nhân dân, các cơ quan, đơn vị liên quan, đồng thời đôn đốc Ủy ban nhân dân huyện tập trung chỉ đạo các ngành chức năng tổ chức thực hiện các ý kiến, kiến nghị (gửi 44 ý kiến, kiến nghị - *Báo cáo tổng kết của Mặt trận Tổ quốc Xín Mần 2009*). Phản biện xã hội được thực hiện tại các cuộc họp đóng góp ý kiến cho Dự thảo Văn kiện của Đảng, dự thảo luật và các cuộc tiếp xúc cử tri do Mặt trận Tổ quốc phối hợp với Đảng ủy, Chính quyền và các tổ chức thành viên tổ chức.

Các loại hình hoạt động trên đây là khá đa dạng, bao gồm tuyên truyền, vận động, hỗ trợ phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ, hỗ trợ xây dựng nhà ở, thăm hỏi, tặng quà, giám sát và phản biện xã hội, một bức tranh toàn cảnh về cấu trúc loại hình hoạt động trong tham gia xóa đói giảm nghèo của các tổ chức chính trị - xã hội ở Xín Mần. Mỗi loại hình có những nội dung riêng, trong đó có thể thấy rằng loại hình hỗ trợ phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ là phong phú và nổi bật hơn cả, bên cạnh đó có những loại hình còn nghèo nàn, mờ nhạt như giám sát và phản biện xã hội. Nội dung loại hình xóa đói giảm nghèo của các tổ chức chính trị - xã hội không đồng đều, trong đó các Hội Phụ nữ, Hội Nông dân, Hội Cựu chiến binh tham gia ở một số loại hình phong phú hơn so với các tổ chức chính trị - xã hội khác, đặc biệt là hỗ trợ phát triển sản xuất, kinh doanh, dịch vụ. Thực tế đã khẳng định, có vai trò quan trọng trong công tác xóa đói giảm nghèo ở địa phương, góp phần hiện thực hóa chủ trương, chính sách của Đảng vào cuộc sống của người dân.

Tài liệu tham khảo

1. GS.TS. Hoàng Chí Bảo (2007), *Dân chủ và dân chủ ở cơ sở nông thôn trong tiến trình đổi mới*, Nxb.Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đặng Ngọc Dinh (2006), *Xã hội dân sự - Bản chất, cấu trúc và xu hướng phát triển ở Việt Nam*, Tạp chí Khoa học xã hội, Số 12, tr 19-24.

3. Phạm Xuân Nam (2009), *Quan điểm của chủ nghĩa Mác về xã hội dân sự trong chế độ dân chủ và những tư tưởng gần gũi của Hồ Chí Minh*, Tạp chí Triết học, Số 7, tr. 32-41.
4. Bé Quỳnh Nga (2008), *Các tổ chức xã hội tự nguyện ở nông thôn và vai trò trợ giúp xã hội trong bối cảnh nền kinh tế chuyển đổi*, Tạp chí Xã hội học, Số 2, tr. 43-51.
5. GS.TS. Lê Hữu Nghĩa, GS.TS. Hoàng Chí Bảo, PGS.TS. Hoàng Đình Bôn (Đồng chủ biên) (2008), *Đổi mới mối quan hệ giữa Nhà nước và các tổ chức chính trị - xã hội*, Nxb.Chính trị quốc gia, Hà Nội.
6. Đặng Ngọc Quang (2008), *Nâng cao năng lực cộng đồng: một tiếp cận trong lĩnh vực giảm nghèo*, Tạp chí Khoa học xã hội, Số 8, tr.3-11.
7. Lê Đức Thịnh (2008), *Những thách thức trong phát triển nông thôn liên quan đến các tổ chức nông dân*, Tạp chí Nông thôn mới, Số 2, tr. 20-23.